

FN og kvinderne

Allerede da Roosevelt og Churchill mødtes på et skib i Nordatlanten 1941 blev det drøftet, at en kommende pagt mellem de allierede nationer skulle omfatte menneskerettighederne som et sejrsmål og derved sikre talefrihed, trosfrihed, frihed for nød og frihed for frygt, og på det møde i San Francisco, hvor staternes repræsentanter samledes i maj og juni 1945 for at udarbejde De Forenede Nationers pagt drøftede man detaljerne i en sådan fremtidig menneskerettighedserklæring, som kunne tilfredsstille de trætte og krigshærgede befolkninger. Den stadige tale om »The Rights of Man« beroligede ikke kvinderne i de dele af verden, hvor ingen magthavere ville tænke sig, at disse rettigheder også gjaldt for dem, men kravet om kvindernes ligestilling var næppe i den grad blevet fremhævet som et af De

Ambassadør
BODIL BEGRUP,
der var formand
for FN's første arbejds-
gruppe for
menneskerettigheder,
skriver om, hvordan
kvindeåret blev til

Forenede Nationers mål, såfremt de amerikanske kvinders organisation »The Inter American Commission of Women« ikke havde kastet sig ud i kampen for ligestillingen, således at resultatet blev, at De Forenede Nationers pagt er det første verdensdokument, som beskæftiger sig med kvindernes samfundsmæssige stilling ud fra den tanke, at denne skal være den samme som mændenes. I indledningen til pagten hedder det:

»Vi, De Forenede Natio-

ners folk, besluttede på ny at bekræfte troen på fundamentale menneskerettigheder, på menneskets personlige værdighed og værd, på mænds og kvinders såvel som store og små nationers lige rettigheder.

I pagtens kapitel 1, som handler om De Forenede Nationers mål og grundsætninger, hedder det videre:

»De Forenede Nationers formål er, at styrke og fremme respekten for menneskerettigheder og for fundamentale frihedsrettighe-

der for alle uden forskel med hensyn til race, køn, sprog eller religion.

Som man ser, pålægges der De Forenede Nationer en omfattende opgave, da kvinderne udgør halvdelen af menneskeheden, og deres vilkår overalt varierer under indflydelse af tradition og økonomiske og geografiske betingelser.

Officielt havde vist ingen tænkt sig, at ordene om kvinders ligestilling med mænd skulle være andet end en vellydende erklæring og et led i den række løfter, som blev givet medlemslandenes befolkninger som et sejrsmål, men ledende kvinder og fremskridtsvenlige mænd ville det anderledes. Allerede ved FN's første plenarforsamling i London i januar 1946, hvor det nyoprettede Økonomiske og Sociale Råd udvalgte medlemmerne til den forbedrende menneskerettig-

hedskommissionen, opstod tanken om, at spørgsmålet om kvinders ligestilling skulle behandles i en særlig forberedende underkommission, hvis medlemmer skulle være eksperter i disse problemer, ECOSOC's formand, inderen Sir Rama Swami Mudaliar, gik ind for ideen og valgte ni kvinder, som kunne siges at repræsentere de forskellige verdensdele og kulturer med henblik på, at de valgte skulle udarbejde en grundlæggende plan for FN's fremtidige arbejde på disse områder. Syv kom til stede.

Det viste sig, at dette var et rigtigt initiativ, for da den forberedende menneskerettighedskommissions medlemmer, som væsentligst bestod af folkeretslærde, samledes i New York i april 1946 under ledelse af Mrs. Roosevelt, havde de svært ved at forstå, at spørgsmålet om kvinders stilling i samfundet kunne være af menneskeretlig interesse, og kommissionen arbejdede mest med traditionelle spørgsmål angående minoriteter, racer, ligestil-

ling for loven m.m.

Kvindekommissionens medlemmer, som samtidigt mødtes i New York, fik i løbet af nogle få uger gennem et fortræffeligt og intenst samarbejde, som var præget af ansvaret over for alverdens kvinder, udarbejdet den plan for FN's virksomhed, som endnu er gældende. Efter mange principielle drøftelser lykkedes det kommissionen, hvor Danmark havde formandskabet, at samle problemerne omkring fire hovedsynspunkter. »De politiske rettigheder, de økonomiske og arbejdsmæssige rettigheder, de borgerlige rettigheder, herunder særlig stillingen i familien, samt retten til lige uddannelse.

Den forberedende kvindekommissions rapport mundedede ud i kravet om oprettelsen af en selvstændig »Commission on the Status of Women«, hvis forslag direkte kunne forelægges for det Økonomiske og Sociale Råd, uden at skulle gå omvejen gennem menneskeretskommissionen.

Dette blev bevilget, og

den interesse, der vistes fra FN's medlemslande og den internationale presse, gav indtryk af, at alene oprettelsen af kommissionen og fastlæggelsen af dens grundlæggende synspunkter havde givet kvindesagen et verdensperspektiv, som befriede denne fra det skær af fanatisk isolation, som den til en vis grad havde lidt under.

Der var forskellige opfat- telser med hensyn til, hvilket af de fire grundlæggende synspunkter der var det mest betydningsfulde, men den danske delegation, som blev udsendt til plenarforsamlingen i New York i efteråret 1946, fandt det rigtigt først at behandle spørgsmålet om lige politiske rettigheder i et resolutionsforslag, som krævede, at alle FN's medlemsstater, der ikke allerede havde givet deres kvindelige borgere de samme politiske rettigheder som de mandlige, skulle opfylde pagtens formål på dette område.

Efter en lang række interessante og til tider ret skarpe diskussioner blev det

danske forslag enstemmigt vedtaget den 11. december, og det kan siges at have fået vidtrækkende betydning, således at kun få af FN's medlemslande endnu ikke har givet kvinderne politiske rettigheder, og da i visse tilfælde, fordi de mandlige borgere endnu ikke har opnået disse: Den danske indsats blev fulgt op af konventionen om Kvinders Politiske Rettigheder, som blev vedtaget i 1952 af generalforsamlingen. Den trådte i kraft den 7. juli 1954, den gang ratificeret af 53 stater. FN's Kvindekommission, som nu har 32 medlemmer, har gennemført flere konventioner eksempelvis om ligeløn, om diskriminering i undervisning, om gifte kvinders nationalitet m. fl., og efterhånden som en lang række tidligere kolonier blev selvstændige, har arbejdet samlet sig om at hjælpe netop disse udviklingslandes kvinder til lige medborgerlige rettigheder. Desuden har man forsøgt gennem De Forenede Nationers andre organer, Det Internationale Arbejdsbureau,

UNESCO, Verdenssundhedsorganisationen m. fl. om inden for deres særlige arbejdsområde at tage hensyn til kvinders ligestilling, et forhold som det synes at have været svært at erindre, og man har fra nordisk side ofte været utilfreds med selve De Forenede Nationers holdning og vedtagelser.

Kvindekommissionen har udarbejdet en lang række konventioner, resolutionsforslag og ændringsforslag til FN's almene arbejde, og størstedelen af disse omhyggeligt gennemarbejdede krav, som hviler på et grundlæggende kendskab til medlemslandenes indre forhold, har ført til, at man i vore dage kan sige, at der på internationalt initiativ er sket væsentlige forbedringer i kvindernes kår.

De Forenede Nationer er jo ingen verdensregering, og hvad der lovedes i New York har ikke bindende kraft i hjemlandene, men FN har i langt højere grad end Folkeforbundet forstået at virkeliggøre sine idealer ved hjælp af et vældigt propagandaapparat, som ikke

mindst støtter sig til de såkaldte »non governmental organisations«, private foreninger inden for medlemslandenes grænser, som ved pres på regeringerne og oplysning af befolkningerne gør disse interesserede i, at FN's program skal føres ud i virkeligheden.

I løbet af nogle år havde menneskeretskommissionen udarbejdet sine forslag til den erklæring, som skulle være udtryk for vor tids holdning og moralsk bindende for regeringer i de lande, som stemte for den.

Forslaget blev behandlet på FN's plenarforsamling i Paris og vedtaget den 10. december 1948. Mrs. Roosevelt havde som formand i menneskeretskommissionen en meget stor indflydelse på forelæggelsen af dokumentet, som først blev drøftet i alle detaljer i plenarforsamlingens 3. komité. Det var måske typisk for den almene indstilling i komiteen, at formanden, næstformanden og rapportøren dette år repræsenterede tidligere tilslidssatte grupper, nemlig en udenrigsminister fra et

mandatland, en kvinde og en neger, som derved kom til at lede de mange diskussioner, som gik forud for de enkelte artiklers vedtagelse, hvor forskellige kulturer, religioner og politiske teorier stødte sammen på nogenlunde fredelig måde omkring et forhandlingsbord. Der forekom mange interessante indlæg. For kvindernes vedkommende blev det atter fastslået, at det er et af FN's mål at opnå lige rettigheder for mænd og kvinder, ligesom ordet køn altid blev fastholdt ved henvisning til de grupper, som ikke måtte udsættes for forskelsbehandling, men det kneb ofte at få disse synspunkter gennemført, når komiteen nåede til artikler om ægteskabet og kvindens plads i familien.

Allerede i 1946 drøftede man muligheden af verdenskonferencer — kvindeår, om man vil — som skulle følge udviklingen, og man kan betragte kvindeårskonferencen i Mexico i juni måned som en sådan kontrol med ideernes gennemførelse. En vurdering af frem-

skridtene for at se, om staterne, som i sejrusrusen gik ind for menneskerettighedsidéerne, nu realiserer disse gennem hverdagens besværlige krav til deres opfyldelse.

Danmark var medlem af FN's selvstændige kvindekommission indtil 1. januar 1950 og således med til at sætte arbejdet i gang overalt i medlemslandene, bl. a. gennem henvendelser til delegationslederne, når disse samledes ved plenarforsamlingen i New York om efteråret. Der består nu en mulighed for, at man fra dansk side ved nyt medlemskab af kommissionen fra 1. januar 1976 kan blive medvirkende til, at Kvindeårets beslutninger bliver ført ud i virkeligheden.

Selv om vi på dansk vis driver spøg med kønsmodsetningerne, må vi ikke glemme perspektivet, særlig fordi dette måske er et af de få områder, hvor vore erfaringer kan komme andre til gode.

Bodil Begtrup